

Planbeskrivning

Detaljplan för Stortorget

Del av fastigheten Sandbäcken 3:1

Katrineholms kommun

Inledning

Med en detaljplan reglerar kommunen hur mark och vatten ska användas och hur bebyggelsen ska se ut. Detaljplanen talar därför om vad man får och inte får göra för byggåtgärder inom planområdet. En detaljplan visas som ett bestämt område på en plankarta. Till detaljplanekartan hör en planbeskrivning, som förklarar planens syfte och innehåll och ibland ingår även andra handlingar, till exempel en illustrationskarta eller en miljökonsekvensbeskrivning.

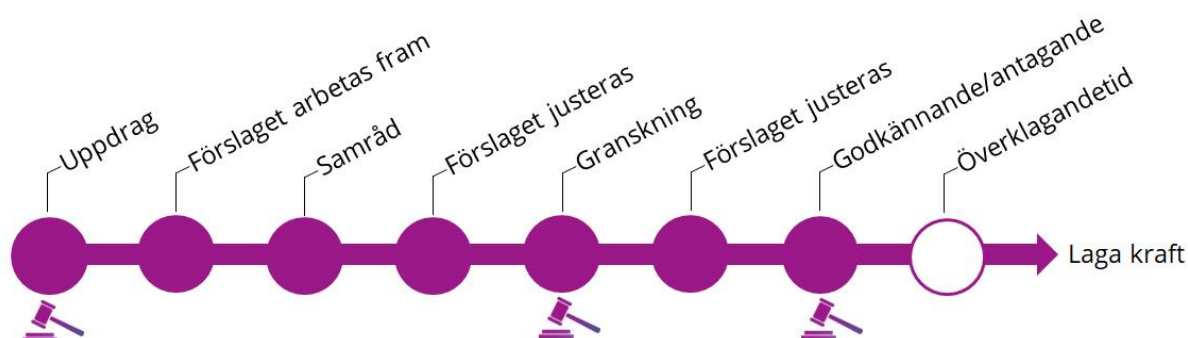
Planprocessen

Planarbetet påbörjades efter den 2 maj 2011, därmed följer detaljplanen den nya Plan- och bygglagen 2010:900 med de ändringar som trädde ikraft 2 januari 2015.

I detaljplanen ges en samlad bild av markanvändningen och hur miljön är tänkt att förändras eller bevaras. Under **plansamrådet** ges berörda möjlighet att lämna synpunkter på förslaget. Därefter sker en bearbetning av planförslaget som sedan ställs ut för **granskning**. Om synpunkter lämnas, ska dessa redovisas och berörda **underrättas** innan planen antas. Efter antagandet har "ej tillgodosedda sakägare" möjlighet att överklaga detaljplanen innan den kan vinna **laga kraft**.

Om inga yttranden emot planförslaget inkommer under plansamrådet kan granskningsskedet uteslutas och planen tas istället upp till beslut om **antagande** i Bygg- och miljönämnden eller i Kommunfullmäktige.

Denna detaljplan handläggs med normalt förfarande enligt Plan- och bygglag (2010:900).

Planhandlingar

- Plankarta
- Planbeskrivning (detta dokument)
- Behovsbedömning
- Fastighetsförteckning

Bilagor

- Trafikbuller- och vibrationsutredning för detaljplan, Stortorget, Katrineholm, Åkerlöf Hallin Akustik, 2021-11-15.
- Rapport – Riskhänsyn i detaljplan, Stortorget, Katrineholms kommun, Tyréns, 2015-06-26.
- PM - Komplettering riskhänsyn i detaljplan, Stortorget, Katrineholms kommun, Tyréns, 2015-12-16.
- Riskhänsyn i detaljplan, Katrineholm - Revidering av tidigare riskutredning, Tyréns, 2022-11-15.
- Mark- och grundvattenundersökning, Ramböll, 2016-09-28.
- Grundundersökning, Stortorget, Arkaden, Katrineholms kommun, K-konsult, 1988-11-11.

- Stortorget i Katrineholm, Kulturmiljöunderlag till arkitekttävling, Sörmlands museum, rapport 2014:2.
- Vinnande bidrag arkitekttävling "Klädd till fest", Kontoret arkitekter Malmö AB / Nyréns.
- Skuggstudie, tillhörande detaljplan för Stortorget, Katrineholms kommun, Katrineholms kommun, 2015-08-17.

Planens syfte och huvuddrag

Bakgrund

Stortorget i Katrineholm har under åren varit en plats i ständig förändring och dess funktion har varierat från att ha varit en aktiv handelsplats, via parkeringsplats, till att idag vara en plats som mest används under speciella tillställningar. Som ett led i utvecklingen av Stortorget har invånarna i Katrineholms kommun varit inkopplade i arbetet med att ta fram ett nytt förslag för utformning av torget. Under 2012 genomfördes ett projekt med att hitta nya funktioner för själva torget för att skapa mer liv, gemenskap och rörelse i centrala Katrineholm. Projektet resulterade i ett gestaltungs-förslag med nya funktioner och aktivitetsytor, med syfte att göra torget mer intressant för invånare och besökare samt för att möjliggöra nya sätt att använda torget. I detta förslag fanns även visionen om en byggnad som ramar in torget, skapar ett tydligare offentligt rum och som även bidrar ytterligare till de kvaliteter som går att finna på torget; såsom den varierade byggnadshistoriken och det centrala läget i Katrineholms stad.

Under 2014 genomfördes en arkitekttävling med syftet att få fram förslag på hur en byggnad, som ska fungera som landmärke på Stortorget i Katrineholm, kan gestaltas. Den 25 april 2014 var det tävlingsstart och vid tävlingens avslut 11 juli hade totalt 135 tävlingsbidrag inkommit. Vinnande bidrag blev "Klädd till fest" av Kontoret Arkitekter Malmö AB. Det visade sig att förslaget var för kostsamt att genomföra. 2021 kom en exploatör in med ett förslag på byggnad på torget och planarbetet togs upp igen.

Syfte

Syftet med att ta fram en ny detaljplan för Stortorget i Katrineholm, del av fastigheten Sandbäcken 3:1, är att skapa förutsättningar för en ny karaktär och aktivt folkliv på torget. Detta uppnås genom omgestaltning av torget samt uppförandet av en ny byggnad längs med torgets norra sida.

Plandata

Läge och areal

Planområdet ligger i centrala Katrineholm, i direkt anslutning till huvudstråk för handel och resecentrum. Området omfattar 8300 m² och begränsas av Fabriksgatan i norr samt befintlig bebyggelse i östlig, västlig och sydlig riktning.

Markägoförhållanden

Fastigheten Sandbäcken 3:1 är i kommunal ägo.

Planområdets läge i centrala Katrineholm.

Tidigare ställningstaganden

Kommunala beslut

Byggnadsnämnden beslutade den 10 december 2013 att ge Samhällsbyggnadsförvaltningen i uppdrag att upprätta en detaljplan för Stortorget, Katrineholms kommun, i syfte att tillskapa möjligheter för ett torg med aktivt folkliv och en ny byggnad längs med Fabriksgratan.

Arkitekttävling

Under 2014 genomfördes en arkitekttävling med syftet att få fram förslag på hur en byggnad, som ska fungera som landmärke på Stortorget i Katrineholm, kan gestaltas. Den 25 april 2014 var det tävlingsstart och vid tävlingens avslut 11 juli hade totalt 135 tävlingsbidrag inkommit. Vinnande bidrag blev "Kladd till fest" av Kontoret Arkitekter Malmö AB.

Översiktsplan

Planområdet omfattas av Översiktsplan 2030, Katrineholms kommun – del staden, antagen 17 november 2014. Detaljplanen är förenlig med översiktsplanens intentioner.

Att förtäta i de centrala delarna av Katrineholm stämmer väl överens med strategierna i Översiktsplan 2030, Katrineholms kommun – del staden. Katrineholm ska vara den blandade och attraktiva staden där komplettering av bebyggelse sker i befintlig bebyggd miljö med hänsyn till stadens historia. Det är en stad för alla där det offentliga rummet ska utvecklas så att alla kan vistas där på lika villkor. I markanvändningskarta till Översiktsplan 2030 ingår Stortorget i område för tät stadsbebyggelse där förtätning kan ske.

Detaljplan

För planområdet gäller idag en detaljplan antagen 28 mars 1988, samt en detaljplan antagen 24 oktober 1994. Detaljplanen från 1988 anger användning "Torg", "Arkad" och "Kiosk" inom det

aktuella planområdet. Detaljplan från 1994 anger användning "Torg med ramp" inom del med befintlig tunnel under spårområdet.

Riksintresse

Planområdet omfattas av riksintresse för kulturmiljövården, D28 Katrineholm. Planförslagets påverkan på riksintresset, kulturmiljön och stadsbilden beskrivs närmare i denna planbeskrivning. Planområdet gränsar till riksintresse för kommunikationer – järnväg.

Behovsbedömning av planens miljöpåverkan

En behovsbedömning är gjord enligt checklista. Planens genomförande anses inte innebära någon betydande påverkan på miljön, hälsan eller hushållningen med mark, vatten eller andra resurser. Således kommer ingen miljökonsekvensbeskrivning enl. 6 kap. 11 § MB att skapas. Denna bedömning grundas på att några negativa konsekvenser av planförslaget på miljön inte kunnat påträffas. Behovsbedömningen har varit sänd för samråd med Länsstyrelsen som delar kommunens uppfattning.

Länsstyrelsen vill dock framföra följande aspekter inför det fortsatta planarbetet:

- Planområdet ligger inom riksintresse för kulturmiljövården Katrineholm (D28) samt att området gränsar till riksintresse för kommunikationer – järnväg. I det fortsatta planarbetet ska kommunen visa hur detaljplanen tillgodoser dessa riksintressen.
- Utifrån föreslagen markanvändning bedömer Länsstyrelsen att avståndet till järnvägen inte utgör ett tillräckligt skydd vid en olycka med farligt gods. Länsstyrelsen ser att åtgärder behövs för att i första hand minska konsekvensen vid en olycka. Kommunen bör göra en riskanalys för att klara ut vilka åtgärder som behövs.
- I området utanför föreslaget planområde har det förekommit verksamheter som hanterat bl.a. lösningsmedel, oljor och färger. Det finns uppgifter i EBH-stödet om att även trikloretylen (TRI) eventuellt har använts. Om planförslaget avser att tillåta bostäder eller uppmuntrar till annan vistelse där markanvändningen ska hålla krav för känslig markanvändning, så behöver den eventuella föroreningssituationen för ämnen som kan ha spridits från intilliggande verksamheter utredas.
- Länsstyrelsen delar kommunens uppfattning att en bullerutredning bör genomföras.

Förenlighet med miljöbalken

Detaljplanen bedöms vara förenlig med miljöbalkens grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden. Miljökvalitetsnormer bedöms inte överskridas inom planområdet.

Förutsättningar

Torget historik

Stortorget var ursprungligen en yta som tillhörde järnvägsområdet och blev en plats där torghandel uppstod på naturlig väg. Torget finns inte markerat på en karta förrän 1891 och att detta var en oplanerad yta bekräftas av att man 1884 plöjde upp hela platsen, dikade och besådde den med gräs.

Av den tidigaste bebyggelsen runt torget finns ingenting kvar. Däremot finns flertalet byggnader från 1900-talets början. Den södra sidans jugendbyggnader och kanske i synnerhet byggnaden Framtiden, vars första etapp var färdig 1917, indikerar platsens statusförändring från att ha varit enbart en handelsplats till att bli stadens huvudtorg. Under 1900-talets början stod även två magasinsbyggnader strax norr om torget.

Torghandel på 1930-talet med byggnaden Framtiden i bakgrunden. Bild: Katrineholms kommunarkiv.

Under 1950-talet upptogs torgets norra del av en busstation. Köpmangatan som löper längs torgets södra sida var dessutom trafikerad. Samtidigt som det var mer liv och rörelse på torget i äldre tider, så var planerarnas ambition att stadens centrum inte skulle inrymma några bostäder utan endast butiker, lokaler och kontor.

Under 1980-talet gjorde nya planeringsideal sig gällande och den omgestaltning som torget fortfarande genomgår har sin början i 1980-talets vilja att få mer liv i centrum och på torget. Under 1980-talet togs flera grepp i syfte att göra torget till en mer attraktiv plats. Köpmangatan som löper längs torgets södra sida och den mot öster anslutande Strömplan gjordes trafikfria. Ett kvarter i torgets västra ände, kallat Raggarbacken, revs och nuvarande byggnad på torgets västra kortsida uppfördes 1990. 1996 var gångtunneln under järnvägen färdig och den tidigare gångbron som funnits i olika former sedan sekelskiftet revs slutgiltigt.

Torget har genomgått ett antal skepnader under årens lopp. Idag har torget en tämligen stor, öppen yta, som i mångt och mycket är resultatet av 1980-talets planeringsambitioner.

Torget idag

Rumslig struktur

Stortorget i Katrineholm har ett dominerande centralt läge vid den södra sidan av järnvägen. Torget är rektangulärt till sin form och öppnar upp sig mot norr där det angränsar till Fabriksgatan och järnvägsområdet. I sydlig, västlig och östlig riktning är torget slutet och inramat av bebyggelse. Mot söder finns öppningar i torgets båda hörn längs med Köpmangatan. Torgets sydöstra hörn vetter mot Strömplan, en cirkelformad plats från vilken Köpmangatan och Hantverkargatan grenar sig. Det sydvästra hörnet vetter mot en vinkelrät gatukorsning, Köpmangatan/Drottninggatan. I torgets förlängning i östlig riktning tar handel vid och i västlig riktning bebyggelse av industriell karaktär.

På torgets norrsida står en öppen arkad som är tänkt att förena torgplatsen med den intilliggande busstationen norr om planområdet. Arkaden bidrar även till att rumsligt definiera torgytan.

Användning

Stortorget i Katrineholm används i dagsläget till torgändamål, med viss förekomst av torghandel på en begränsad yta. Under begränsade tidsperioder varje år tas torgytan i anspråk för diverse aktiviteter så som Katrineholmsveckan, matmarknad, torghandel etc.

Torgets norra del med siktlinjer mot järnvägsområdet.

Torget i östlig riktning med fontän omgiven av stenmurar.

Rumsbildande stenmurar i torgets centrala del.

Tunnel under järnvägen med bred gång- och cykelbana.

Mark och vegetation

Höjdskillnader

I den östra delen av planområdet förekommer en markant marknivåskillnad vid befintlig tunnelnedfart, i nord-sydlig riktning under järnvägen. Västra sidan av tunnelnedfarten är utförd i gradäng upp mot torgytan med en separat trappavsats närmast arkaden och Fabriksgatan. Östra sidan av tunnelnedfarten bildar en vägg med en mindre trappavsats upp mot Framtidenhuset. Utöver tunnelnedfarten förekommer inga marknivåskillnader av betydelse inom planområdet.

Markbeläggning

Torget stenläggning är av bågsättningstyp med gatsten av svensk granit. Stortorget stora ytor av gatsten utgör en kulturhistorisk, estetisk och materialmässig resurs vilket bör tas i beaktning vid framtida omgestaltning.

Fontän

Fontänen på Stortorget är karaktärsskapande för platsen som den ser ut idag och tillkom troligtvis under 1920–1930-talet. Utformning för fontänen är kvadratisk med rundade hörn med ett utförande i bearbetad granit. Fontänen döljs i dagsläget av senare tillkomna stenmurar. Kommunen har egna vattenledningar/dagvattenledningar till fontän och vattenautomat.

Vegetation

Torgytans strikt rektangulära form förstärks och ramas in av trädrader längs med Köpmangatan, torgets kortsidor och arkaden samt vegetation (buskage, planteringar och träd) längs med järnvägstunneln. Befintlig växtlighet finns även i anslutning till fontänen med omgivande stenmurar i form av träd, buskage samt planteringar.

Belysning

Belysningsstolpar finns längs med Köpmangatans gångbana, i anslutning till gång- och cykeltunnel under spårområdet samt i övrigt till synes ostrukturerat placerade utmed torgytan. Kommunen ansvarar för befintliga belysningsledningar inom planområdet.

Befintlig bebyggelse

Ett tydligt karaktärsdrag för torget är bebyggelsens spridning i formspråk och tillkomsttid. Alla byggnader är representanter för sin samtid och berättar om rådande samhällsideal, arkitekturströmningar och teknisk byggnadsutveckling. Byggnadsvariationen skapar en intressant och dynamisk miljö som bär stora upplevelsekviteter. Trots brokigheten finns flera gemensamma drag och spännande visuella komponenter hos husen. Byggnaderna definieras av de synliga brandgavlarna, fasaddetaljer, element och kulörer bidrar till att artikulera varje hus. Gemensamt för husen är en omsorg om detaljerna som trots mindre förändringar fortfarande är tydligt avläsbara.

Torget södra sida kantas av en varierad, på gränsen till brokig, och karaktärsskapande bebyggelse. Husraden längs med Köpmangatan, Kv Humlen 1, Kv Näckrosen 7, 8, 9, 10, 12 och 15, kan närmast ses som ett signalement för torget med dess brokiga taknockssiluett.

Kv Näckrosen 15, 12 och 10 längs med Köpmangatan.

Kv Näckrosen 15, 12, 10 och 9 med torget i förgrunden.

Byggnaden på torgets östra sida kallad "Framtiden" är uppförd i två etapper med början 1912 och färdigställande 14 år senare. Den u-formade byggnadskroppen är uppförd i historiserande robust stil, med drag av herrgårdsbarock och nationalromantik. Byggnaden svarar mot det tidiga 1900-talets stigande behov av såväl bostäder som butiker och kontor. Byggnaden tar upp ett helt kvarter och förmedlar med sin terrass och butiksbotenvåning en stark urban karaktär.

Framtidenhuset.

Kv Pionen 4.

Kvarteret Pionen, väster om utpekat planområde, byggdes år 1990 på platsen som tidigare kallats Raggbacken. Byggnaden i återhållsam postmodernistisk stil är det senaste tillskottet runt torget. Kvarteret Pionen är i sin helhet ett diskret men samtidigt gediget hus, väl anpassat till platsen och övrig bebyggelse.

På torgets norrsida står en arkad, byggd 1989, på den plats där en ny byggnad är tänkt att uppföras. Arkadbyggnaden, som är postmodern till sin utformning, för med sitt välvda plåttak tankarna till en tågagn. Den öppna konstruktionen är tänkt att förena torgplatsen med den intilliggande busstationen.

I anslutning till torgets nordvästra hörn ligger det gamla godsmagasinet som idag är platsens äldsta byggnad, uppförd någon gång mellan 1870–1890-talet. Byggnadens form visar på en konstruktion som var lämpad för sitt ändamål och vittnar om järnvägens betydelse för godstransporten och sannolikt om stadens omfattande industriproduktion. Byggnaden med sin rödfärgade fasadpanel bidrar till en intressant kontrastverkan i förhållande till torgets i övrigt påkostade stenstads-bebyggelse.

Arkaden på torgets norrsida.

Siktlinje mellan Pionen 4 och arkaden mot godsmagasinet.

Mer utförlig information om byggnaderna och miljöerna som omger Stortorget återfinns i rapporten "Stortorget i Katrineholm – Kulturmiljöunderlag till arkitekttävling", Sörmlands museum, 2014:02.

Service

Planområdet ligger i direkt anslutning till Katrineholms centrum med både kommersiell och offentlig service.

Gator och trafik

Gång- och cykel

Stortorget, med anslutande delar av Köpmangatan, Drottninggatan och Hantverkargatan, utgör gånggator i Katrineholms centrum. Det innebär att fordon med rätt att köra på gånggata, samt cyklister, endast får köra i gångfart och att företräde ska lämnas för gångtrafikanter.

Trafikmätning har utförts för korsningen vid Köpmangatan/Drottninggatan (gånggata) under 2013 och visar att drygt 100 fordon per dygn trafikerar gånggatan.

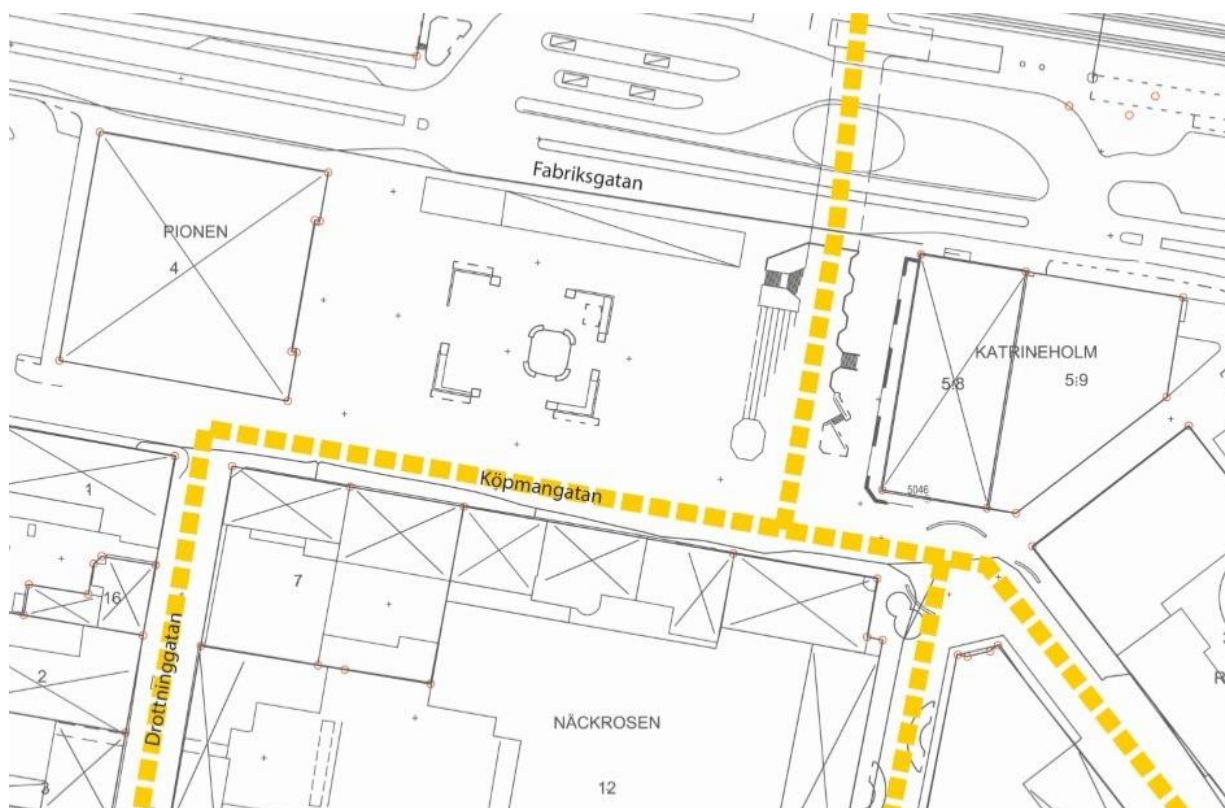
Mät punkt/Veckodag	Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lördag	Söndag
Köpmangatan/ Drottninggatan	-	132	110	122	98	-	-

Resultat trafikmätning för korsningen vid Köpmangatan/Drottninggatan (gånggata).

Enligt gång- och cykelplan för Katrineholms kommun så pekas Köpmangatan, med anslutning till Drottninggatan, Hantverkargatan, Carl Fredrikssons gränd samt stråket mellan spårområdets södra och norra sida under järnvägstunneln, ut som huvudnät för gång- och cykeltrafik i centrala Katrineholm. Detta nät utgörs främst av befintliga gång- och cykelvägar och ställer krav på hög standard, god framkomlighet och tydlig vägvisning. Skyltning för cykel över torget, längs med Köpmangatan, har i dagsläget tagits bort på grund av alltför höga hastigheter.

Område för gånggata i centrala Katrineholm (gul markering).

Huvudnät för gång- och cykeltrafik (gul streckad linje).

Biltrafik

Fabriksgatan går parallellt med torgets norra del i öst/västlig riktning och avskiljer torgytan från resecentrum och järnvägsområdet. Fabriksgatan är förhållandevis vältrafikerad för tillgänglighet till resecentrum (busstrafik), parkering i anslutning till område för kollektivtrafik (tåg), parkering i anslutning till område för handel i centrum, samt som genomfartsled i öst/västlig riktning genom Katrineholms centrum.

Trafikmätning har utförts för Fabriksgatan under 2013, med mätpunkt precis norr om befintlig torgyta:

Mätpunkt/Veckodag	Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lördag	Söndag
Fabriksgatan västlig riktning	-	4156	4041	4146	4607	-	-
Fabriksgatan östlig riktning	-	4237	4024	4275	4806	-	-

Resultat trafikmätning för Fabriksgatan, utförd 2013.

Mätning har utförts i både östlig och västlig riktning och visar drygt 4000 fordon per dygn i respektive riktning. Vardagsdygnsmedel på Fabriksgatan är 8573 fordon per dygn i mätningen. Beroende på när mätningen utfördes under 2013 är det plus/minus 5–10% årsvardagsmedeldygnstrafik (ÅVDT). Slutsatsen från mätningen är att Fabriksgatan, i direkt anslutning till planområdet, är relativt vältrafikerad.

Gällande hastighet i centrala Katrineholm är 40 km/h. Fabriksgatan är skyltad rekommenderad hastighet 30 km/h och är försedd med upphöjda övergångsställen för att hålla nere hastigheterna på raksträckan.

Planområdet ligger i ett utsatt läge nära bilväg och resecentrum med risk för vägtrafikbuller. Buller kopplat till spår- och vägtrafik utreds separat och presenteras mer utförligt under avsnitt Buller (sid. 28).

Parkering

I dagsläget finns inga möjligheter till parkering inom utpekat planområde (torget).

Norr och öster om planområdet finns större parkeringsytor i anslutning till resecentrum samt område för centrumhandel. I centrala Katrineholm finns det totalt ca 1200 parkeringsplatser under dagtid. Inom 300 meter från planområdet finns kommunens parkeringshus Loket som erbjuder 237 bilplatser med obegränsad parkeringstid. Enligt Kommunens parkeringsstrategi så används flexibel parkeringsnorm vid nyexploatering. Parkeringsstalet anger ett minsta antal parkeringsplatser som krävs för att få bygga på platsen och det bestäms utifrån exploaterings förutsättningar och behov. Parkeringsnorm vid nyexploatering med flerbostadshus i centrala Katrineholm ligger vanligtvis på ca 0,7–0,8 bilplatser per lägenhet.

Kollektivtrafik

Planområdet ligger i direkt anslutning till Katrineholms Resecentrum och Järnvägsstation, med tillgänglighet till både tåg- och busstrafik. Enligt Översiktsplan 2030 – del staden ska en tätare och högre bebyggelse, i närhet av Katrineholm centrum, eftersträvas för att bidra till att utveckla stadskärnan. Bostäder i ett centralt läge bidrar till ett större utbud för kollektivtrafiken och det stationsnära läget är optimalt för pendlare.

Enligt översiktsplanen ska också kollektivtrafiken prioriteras i förhållande till biltrafiken i staden. I särskilda konfliktområden där konflikter mellan trafiklagen finns idag, bland annat vid Resecentrum, kan ytterligare prioriteringar göras, till exempel med egen fil för buss. Kommunen planerar att bygga om resecentrum inom en nära framtid, vilket har tagits med i beaktande vid utformning av det nyttillkomna huset.

Tåg- och busstrafik har en stor inverkan på bullersituationen för den nya bebyggelsen på Stortorget. Buller kopplat till väg- och spårtrafik utreds separat och presenteras mer utförligt under avsnitt Buller (sid. 28).

Tågtrafik

Planområdet angränsar till riksintresse för kommunikationer - järnväg. Förbi Stortorget's norra del leder östra och södra Stambanan med tillhörande resecentrum på spårområdets norra sida. Båda banorna är av internationell betydelse och mycket viktiga för person- och godstrafik. Pendlingsmöjligheterna i centrala Katrineholm kopplat till tågtrafik är mycket goda.

Busstrafik

Stadstrafikens bussar samt landsbygdsbussar har hållplatser vid Resecentrum. Detta innefattar cirka 18 olika busslinjer som i dagsläget utgör en förhållandevis stor andel tung trafik på Fabriksgatan. Ett antal busslinjer har dessutom angöring vid befintlig parkeringsficka längs med Stortorget's norra sida, parallellt med arkaden.

Järnvägen

Södra och östra Stambanan möts i Katrineholm och sträcker sig genom stadens centrala delar. På stambanan transporteras persontåg, godståg och godståg med farligt gods. På järnvägen förbi tätorten i Katrineholm löper ett dubbelspår både för västra och södra stambanan. Hastigheten varierar beroende på typ av tåg. Hastigheten är mellan 50–200 km/h för persontåg och 135–230 km/h för godståg. De tåg som stannar i Katrineholm har en inbromsningssträcka på cirka 2 km vilket gör att hastigheten för en del tåg är lägre än normal hastighet.

Järnvägen och de transporter som sker på den kan utgöra risk för störning för de människor som vistas och bor i närheten. Vid normal drift bedöms störningarna huvudsakligen bestå av buller och vibrationer. Vid en eventuell olycka, exempelvis en urspårning med brand i ett fordon som följd, bedöms dock störningarna kunna bli betydligt allvarigare. För att få en bild av den påverkan som järnvägen har på nybyggnation på Stortorget, så utreds risk och buller kopplat till spårtrafik separat och presenteras mer utförligt under avsnitt Buller (sid. 28) och Hälsa och Säkerhet (sid. 33).

Kulturmiljö

Riksintresse

Planområdet omfattas av riksintresse för kulturmiljövården, D28 Katrineholm. Enligt 3 kap 6 § i MB, Miljöbalken (1998:808), skall områden som är av riksintresse för kulturmiljövården skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön. Stortorget nämns i områdets värdetext som ett viktigt uttryck för riksintresset.

Motivering av riksintresset (D28):

- Stadsmiljö som tydligt speglar järnvägsbyggandet som samhällsbildande faktor och där utvecklingsstrategierna från ren landsbygd till modern stad är läsbara.
- Uttryck för riksintresset: Stadsplan och bebyggelse vid järnvägsstationen, järnvägen och stortorget.

För detaljplanen relevanta mål för att tillgodose riksintresset:

- Grundläggande stadsplanestrukturer från etablerings- och blomstringstiden ska bibehållas men kan kompletteras om kulturhistoriska värden beaktas.
- Centrala kommunala funktioner bör ligga kvar i samhället och handel i centrum ska ges förutsättningar att leva vidare.
- Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse underhålls kontinuerligt så att människor kan bo kvar och nyttja denna.
- Järnvägstrafik genom samhället vidmakthålls.
- Trädalléer vårdas och bibehålls.

Kulturmiljöunderlag till arkitekttävling

I samband med utlysning av arkitekttävling togs ett kulturmiljöunderlag fram för torget. Syftet med detta kulturmiljöunderlag var att tillhandahålla ett material till tävlingens deltagare, för att skapa en förståelse för torget, dess signalement och kulturhistoriskt värde.

Följande lyfts upp i programmet som värdeskapande komponenter för Stortorget:

- Torgets historik
- Torgets byggnader
- Siktlinjer
- Tunneln
- Fontän
- Markbeläggning
- Kontakten med järnvägsområdet

Sammanfattande synpunkter för torget och det nya huset:

- Torget samt bebyggelsen och miljön runt torget besitter stora kulturhistoriska värden.
- Torgplatsen ger historiska dimensioner och berättar om stadens utveckling.
- Torget är en miljö med stora visuella kvaliteter som är identitetsskapande, rumsbildande och förmedlar ett starkt upplevelsevärde.

- Torget har en stark urban karaktär.
- En ny byggnad på torget behöver inte utgöra något hot mot det befintliga torgets kulturmiljö då platsen har ändrats flera gånger under årets lopp och byggnader har stått på torget tidigare.
- En ny byggnad på torget kan resultera i att siktlinjer och kontakten med järnvägsområdet går förlorad, vilket skulle kunna påverka riksintressets värde negativt.
- Bebyggelsen har olika karaktär men ger som helhet ett harmoniskt intryck. Här ryms, de i riksintresset beskrivna, förändringsstadierna.
- Höga kvaliteter hos torgytan med fontän och gatustensbeläggning.

Fornlämningar

Det finns ingen känd fornlämning eller något fornfynd inom planområdet. Eventuella lämningar inom planområdet har sannolikt skadats så kraftigt att dokumentation av dessa inte skulle tillföra någon värdefull kunskap. Om man vid grävning eller annat arbete påträffar fornlämning så föreligger anmälningsplikt enligt kulturminneslagen.

Förorenad mark

En mark- och grundvattenundersökning har genomförts på Stortorget under hösten 2016 för att undersöka föroreningsituationen i området. Analysresultatet visar att inga föroreningshalter över riktvärden har identifierats i jord, grundvatten eller porgasmätningar. Med hänsyn till resultatet från uttagna prover bedöms föroreningar på Stortorget ej förorsaka oacceptabla risker med avseende på människors hälsa eller miljö. Kadmium och krom förekom över nivå för mindre än ringa risk i ett jordprov och detta ska beaktas vid eventuellt schakt av massorna.

Geotekniska förutsättningar

Någon geoteknisk undersökning av områdets grundförhållanden har inte genomförts i samband med framtagande av aktuell detaljplan. Markundersökning finns tillgänglig, utförd 1988, i samband med uppförandet av befintlig arkad. Enligt utlåtande består marken av fyllning på silt, tillåten medelgrundpåkänning kan sättas till 50 kPa och vatten har noterats ca 2,5 m under ytan. Fastare jordarter påträffades 2–3 meter under marknivå och ingen risk för ras eller skred föreligger.

Markradon

Normalrisk för radon föreligger.

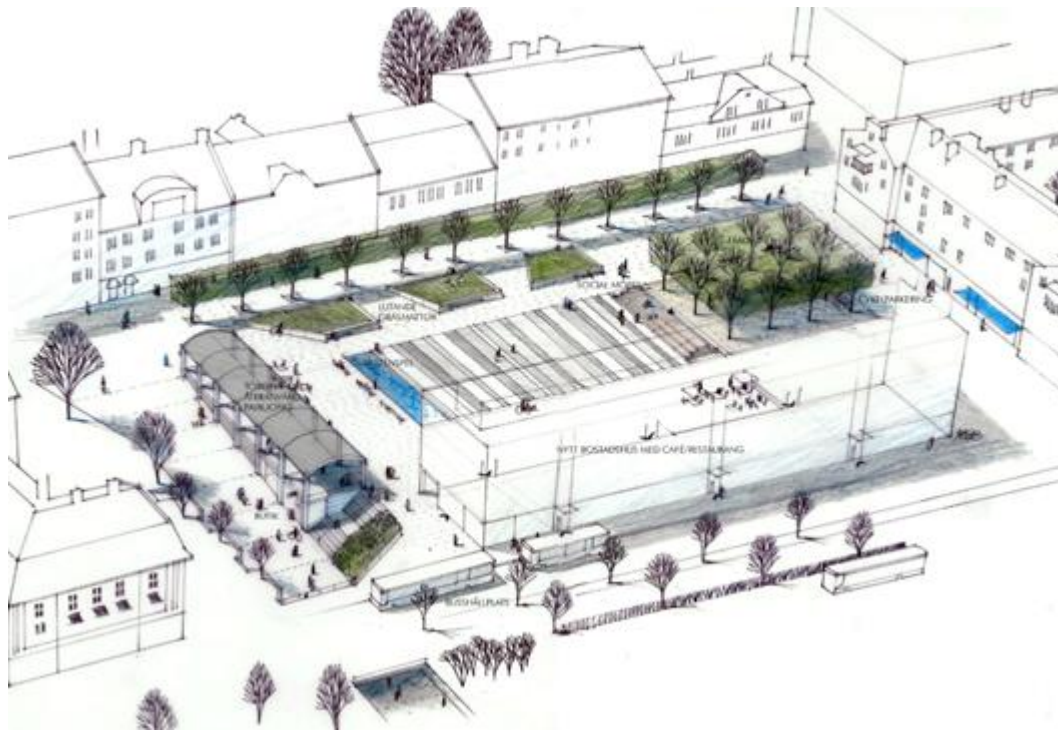
Förändringar

Ny utformning av Stortorget

Som ett led i utvecklingen av centrala Katrineholm har kommunens invånare varit inkopplade i arbetet med att ta fram ett nytt förslag till utformning av Stortorget. Under 2012 genomfördes ett projekt med syfte att hitta nya funktioner för torgytan, för att i förlängningen skapa förutsättningar för mer liv, rörelse och gemenskap i centrala Katrineholm. Projektet resulterade i gestaltungsförslaget som visas i bilden på nästa sida, framtaget av SWECO, som bygger på idén att aktivera torgets ytterkanter med sociala aktiviteter och lämna mitten öppen för spontana händelser. På så vis får torget ett upplägg motsatt hur det är idag, där torgets mittzon sluter sig mot ett händelsefattigt yttre.

Förslaget är förankrat i och förstärker torgets och omgivningens befintligt strikta struktur. En viktig faktor för att aktivera torget är dock att åstadkomma diagonalrörelser så att folk leds in över torget och inte bara passerar utmed Köpmangatan. Gestaltungsförslaget visar sluttande gräsytor med sittmöjligheter längs med Köpmangatan, en liten lund/träddunge i torgets västra

del samt en vattenspegel med utrymme för lek centralt på torget. Den befintliga arkaden som i dagsläget löper parallellt med Fabriksgatan har enligt förslaget fått en ny placering parallellt med nedgången mot järnvägstunneln.

Swecos förslag på hur Stortorget kan tänkas utformas. Bild:Sweco.

Torg (TORG)

Bestämmelse för torg medger gång- och cykeltrafik, torghandel, tillfälliga serveringar och publika verksamheter. Parkering får ej förekomma. I övrigt styr inte detaljplanen specifik utformning av torgytan. Viktigt vid utveckling av torget är att det finns utrymme för sociala funktioner, som skapar förutsättningar för ett aktivt, tryggt och säkert torg med utrymme för liv, rörelse och gemenskap.

Vid ny utformning av torgytan bör hänsyn tas till de höga kvaliteter som fontän och markbeläggning utgör.

Förslag till ny placering av arkad är inte aktuellt vid ny utformning av Stortorget och därför införs ingen byggrätt för denna i plankarta.

Ny byggnad på torget

I det gestaltningsförslag som togs fram av Sweco för Stortorget fanns även visionen om en byggnad som ramar in torget och skapar ett tydligare offentligt rum. Byggnaden skulle bidra ytterligare till att lyfta fram de kvaliteter som går att finna på torget, såsom den varierade byggnadshistoriken och det centrala läget i Katrineholm. Under 2014 genomfördes en arkitekttävling med syftet att få fram förslag på hur en byggnad, som ska fungera som landmärke på Stortorget i Katrineholm, kan gestaltas. Vinnande bidrag i arkitekttävlingen blev förslaget "Kladd till fest" av Kontoret Arkitekter AB. Byggnaden ger intrycket av att vara ett "stort litet hus", med utrymme för ca 28 lägenheter samt utrymme för verksamhetslokaler i bottenplan.

Vinnande bidrag i arkitekttävlingen, förslaget "Klädd till fest". Bild: Kontoret Arkitekter Malmö AB.

Det vinnande förslaget "Klädd till fest" har visat sig vara ett ekonomiskt kostsamt projekt att genomföra. Förslaget "Klädd till fest" möjliggjorde för 28 stycken lägenheter, centrumverksamheter i bottenplan och en stor inglasad vinterträdgård som skulle sträcka sig från entréplanet till byggnadens tak. En omgestaltning av huset har krävts för att kunna möjliggöra en byggnad på torget. Den nya byggnaden har utformats utifrån samma mål, syfte och kriterier som arkitekttävlingen. Byggnadens syfte och mål är fortfarande att det ska bli ett landmärke och passa in i det förslag på torg som SWECO tog fram 2013 och bidra till en känsla av ökad gemenskap på den offentliga platsen. Utöver kriterierna så ska byggnaden ta hänsyn till riksintresset för kulturmiljön (Läs avsnittet om kulturmiljö). I listan nedan redovisas kommunens kriterier som byggnaden ska uppfylla:

- Bottenvåning ska inrymma handels- och restaurangverksamheter.
- Byggnaden ska i övrigt innehålla bostäder och lokaler för verksamheter som bidrar till torglivet.
- Bostäder i byggnaden ska främst vara tvåor på maximalt 65 kvadratmeter och treor på maximalt 73 kvadratmeter. Eventuellt kan en till två lägenheter utformas som fyror på maximalt 90 kvadratmeter.
- Byggnadens produktionskostnad per kvadratmeter BOA/LOA får inte överstiga 24 000 kr exklusive moms.
- Byggnaden ska följa gällande normer för buller.
- Parkering ska ej finnas i eller runt byggnaden.
- Tekniska utrymmen och lägenhetsförvaring i mindre skala ska finnas i källarplan eller annan redovisad lösning.
- Byggnaden ska vara landmärkesbildande för Katrineholms stad.

Bostäder och centrum (B+C)

Inom planområdet skapas möjligheter att uppföra ett flerbostadshus med ca 40 lägenheter. Byggnaden är tänkt att utgöra ett landmärke och ska bidra till en stadsmässig karaktär som skapar förutsättningar för mer liv och rörelse i centrala Katrineholm. För att bevara befintlig torgyta i så stor utsträckning som möjligt så begränsas den nya byggnaden till planområdets norra del. Lokaler för centrumverksamhet, butiks- restaurang- och verksamhetslokaler med

tillhörande utrymmen, ska finnas i bottenplan och får inrymmas i övriga våningsplan. Detta för att skapa förutsättningar för liv och rörelse på torget. Bostäder får ej inrymmas i bottenplan då detta kopplas samman med torgets sociala funktion. På plan två till fem kan bostäder finnas och centrumverksamheter kan tillåtas. Det finns möjlighet att ordna en gemensam takterrass till både bostäderna och verksamheterna.

Bostadsentréer ska ordnas mot Fabriksgatan. Entréer mot Fabriksgatan ska vara indragna från fasad för att inte dörr ska öppnas i gång- och cykelbanan utanför. Samtliga verksamheter och bostäder ska ha möjlighet att utrymma bort från Stambanan. Byggnadens sociala delar öppnar sig mot torget med uteserveringar och balkonger i söderläge. Balkonger ska anordnas mot byggnadens södra sida med anledning av de höga bullernivåerna från väg- och spårtrafiken i norr. Det hindrar dock inte att balkonger även uppförs mot spårområdet.

Kulturmiljö

Planområdet är beläget inom område för riksintresse för kulturmiljö. Därför är det viktigt att byggnadens utformning passar in i riksintresset. I plankartan finns det flera bestämmelser som bidrar till att byggnaden kommer att passa in i riksintresset.

Siktlinjer

En viktig del av riksintresset är kontakten mellan torget och resecentrum. Kontakten kommer att behållas genom framförallt tre bestämmelser i plankartan. Den första bestämmelsen handlar om byggnadens placering på torget. Byggnadens placering möjliggör för fortsatt goda siktlinjer vid dess östra och västra fasad. En passage ska uppföras mellan söder (torget) och norr (resecentrum). Passagen måste placeras minst 18 meter från östra respektive västra fasaden för att få en koppling i mitten av byggnaden, den ska även vara minst 6 meter bred. Utan passagen riskerar byggnaden uppfattas som en mur. Passagen bidrar både med en siktlinje där man kan se resecentrum från torget men den kopplar även fysiskt ihop torget och resecentrum.

Till sist finns det även en bestämmelse som reglerar att minst 65% av fasadmaterialet för entréplanet ska vara transparent eller utgöras av öppning för passage mellan norra och södra sidan av byggnaden. Karm, båge och bleck tillhörande det transparenta materialet räknas som del av det transparenta materialet. De stora partierna av transparent material i entréplan skapar kontakt och genomsikt mellan torget och resecentrum.

Fasad

Hur fasaden upplevs är en viktig del sett till byggnadens påverkan på riksintresset. Materialet på bottenvåningen ska utföras med antingen grönt glaserat tegel eller ett transparent material såsom fönster. Materialet på fasaden ovanför entréplan ska antingen vara grönt glaserat tegel eller vit puts. Teglet är en central del av byggnaden, och med glaserat tegel menas riktigt tegel med en glaserad yta. Den gröna färgen ska vara liknande NCS S5540-G20Y, och eftersom teglet är glaserat så kan färgen skilja sig åt beroende på ljus och vinkel. Exempelvis kan den tidigare nämnda NCS-koden också uppfattas som NCS S 7020-G10Y och 6020-G10Y. Teglet ska vara grönt och NCS-koderna som är nämnda är riktlinjer på hur det ska se ut, se bild på nästa sida.

cirka NCS S5540-G20Y

Grönt glaserat tegel i NCS S5540-G20Y

Exempelbild på sockeln.

Grönt glaserat tegel i liknande nyans.

En viktig del av riksintresset är dess koppling till stenstaden. Tydliga delar i stenstaden är både tegel och putsade fasader. I Katrineholm finns det ett flertal exempel på detta, både byggnader med tegel och putsad fasad. Fastigheten Ringblomman 4 består i huvuddel av grönt glaserat tegel och omkring stationsområdet finns det exempel på byggnader med en vit putsad fasad.

Grönt glaserat tegel på fastigheten Ringblomman 4.

Vit puts på stationshuset.

Vit puts vid stationsområdet.

På torget finns även Tempohuset (Näckrosen 15). En central del i den byggnaden är dess glasmosaik i rutnätsmönster som pryder stora delar av fasaden. Den gröna glasmosaiken har flera likheter med det gröna glaserade teglet som den nya byggnaden kommer uppföras i, bild på glasmosaiken, se nästa sida.

Glasmosaik på Tempohuset.

Det är även viktigt att fasaden inte blir en monoton yta. En viktig del av Stortorgetts karaktär är småskaligheten längs med Köpmangatan blandat med det större som finns i både Framtidenhuset och Pionenhuset. Den nya byggnaden blandar dessa två kvalitéer genom storskaligheten i volymen tillsammans med ett småskaligt fasaduttryck. Detta uppnås genom fasadbestämmelsen som reglerar att två olika material ska finnas, grönt glaserat tegel samt vit puts, båda materialen har en stark koppling till riksintresset. Fasaden bryts även upp av balkonger som kragar ut diagonalt mot torget. Balkonger måste hänga minst 5 meter över markhöjd för att inte privatisera torgytan.

Höjd och volym

Detaljplanen tillåter 3 olika totalhöjder. Att reglera höjden är en viktig del i hur byggnaden uppfattas inom riksintresset men det som är ännu viktigare är den upplevda höjden av byggnaden. Mot torget tillåts en totalhöjd på högst 19.5 meter. Det är viktigt att höjden mot torget inte blir högre än redan befintlig bebyggelse där. Totalhöjden på Framtidenhuset är 21 meter och på Pionenhuset är den 17 meter. Den delen av byggnaden som är mot norr (stationsområdet) tillåts också en totalhöjd på max 19.5 meter men 45% av ytan får vara 21 meter, varav 20% får vara 23 meter. Genom att hålla nere majoriteten av höjderna på norra sidan av huset så upplevs det inte för högt. Samtidigt bidrar varierande höjder på byggnaden till att den inte upplevs monoton och stel. I framtagandet av detaljplanen har både en digital och fysisk modell över torget tagits fram för att säkerställa att byggnaden inte tar över torgytan.

Bild från den fysiska modellen.

Bild på den digitala modellen.

Byggnadens påverkan på riksintresset

Byggnaden påverkar inte riksintresset negativt. I riksintresset fastslås det att ny bebyggelse inte behöver hota torgets befintliga kulturmiljö då en del av kulturvärdet är att torget ständigt har förändrats och varje byggnad är representant för sin samtid och berättar om rådande samhällsideal arkitekturströmningar och teknisk byggnadsutveckling. Det är viktigt att den nya byggnaden utformas på rätt sätt. Därför reglerar detaljplanen utformningen väldigt hårt för att riksintresset inte ska påverkas negativt.

Exempel på hur byggnaden kan se ut (Torgsidan).

Exempel på hur byggnaden kan se ut (Stationssidan).

Tillgänglighet

Bostäder, verksamheter och markområdet ska utformas enligt de bestämmelser som finns i lagar och förordningar gällande tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt orienterings- och rörelseförmåga. Angöring och parkering för rörelsehindrade kommer kunna ordnas inom 25 meters gångavstånd från entré till bostäder och centrumverksamheter.

Gator och trafik

Gång- och cykel (TORG₁ och gc-väg₁)

Inom område med beteckning "TORG₁" ska trafik fortsatt ske på gåendes villkor med undantag för beteckningen "gc-väg₁". Inom område för TORG₁ får fordon och cyklister endast köra i gångfart och företräde ska lämnas för gångtrafikanter. För att avlasta torget och göra det smidigare för cykeln att ta sig förbi torget möjliggör detaljplanen ett nytt cykelstråk i norra planområdet utmed Fabrikgatan. Cykelstråket skulle skapa ett bättre flöde för cykeltrafiken och trafiksituationen på Köpmangatan skulle förbättras.

Fordonstrafik

Den centralt belägna torgmiljön ska utformas utan biltrafik.

Fabrikgatan kommer att påverkas av nybyggnation på Stortorget, både under byggskedet och senare. Fabrikgatan kopplas till resecentrum, för vilken utformning kommer att ses över i ett senare skede. I övrigt förväntas detaljplanen inte medföra några betydande förändringar i gatunätets utformning.

Parkering och utfart

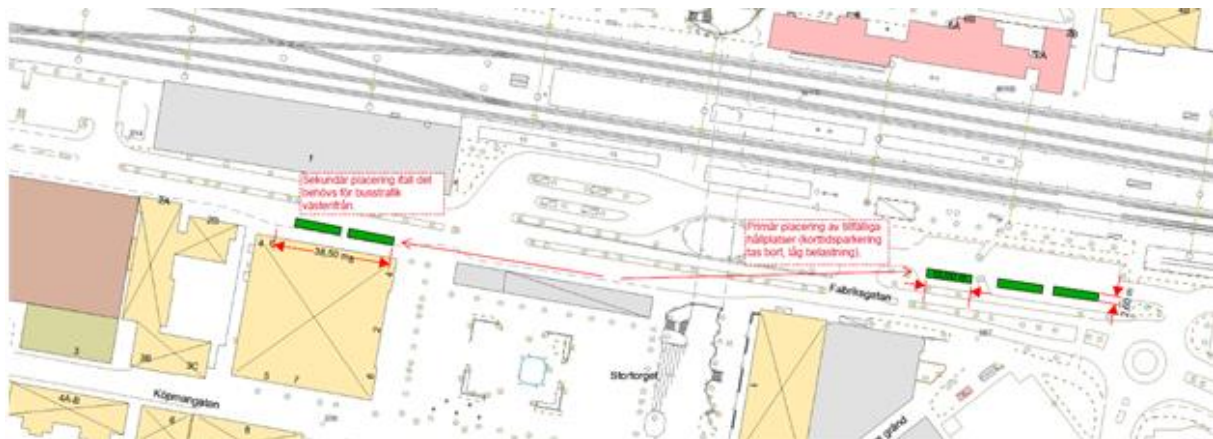
Det finns inga möjligheter att anordna boendeparkering inom planområdet. Parkering på torget tillåts enligt lokala föreskrifter endast för de som har parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Parkering för bostäder får lösas på annat sätt och exploatören ansvarar för detta. Inom ca 300 meter från planområdet finns kommunens parkeringshus där långtidsparkering tillåts mot en avgift. Parkeringsnormen sätts till 0.0 platser/lägenhet som kan motiveras av det centrala läget med närhet till service, handel och kollektivtrafik. Kommunen kräver att 2.0 cykelplatser/lägenhet uppförs som en mobilitetsåtgärd. Cykelplatserna ska vara väderskyddade, uppvärmda och säkra. Korttidsparkering och lastzon kan anordnas utmed Fabriksgatan i nuvarande bussficka. Busshållplatserna kommer tillfälligt att flyttas till korttidsparkeringen öster om resecentrum under tiden resecentrums utformning utreds.

Kollektivtrafik

Planområdet har mycket god kollektivtrafikförsörjning med direkt koppling till tåg, stadsbuss samt landsbygdsbuss. Utveckling av centrum och torget som en offentlig plats för mer liv och rörelse samt nytillkommande bostäder kan tänkas bidra till ett större underlag för kollektivtrafiken.

Kollektivtrafiken (buss) kommer att påverkas både under byggtiden och senare. Framkomlighet måste lösas under byggskedet och bussangöring, i direkt anslutning till planområdet längs med Fabriksgatan, måste flyttas.

Befintlig bussangöring omvandlas förslagsvis till korttidsparkering samt lastzon för ökad tillgänglighet till nytillkommande bostäder och verksamheter. Att flytta busstrafiken från befintlig angöring skulle ge en positiv inverkan med sänkta bullernivåer från vägtrafik kopplat till ny bebyggelse. Utformning av resecentrum, med koppling till Fabriksgatan, förväntas att ses över inom en överskådlig framtid. Kommunen ska upprätta tillfälliga busshållplatser på parkeringen bredvid resecentrum, se karta nedan för lokalisering.

Kartan visar tillfällig placering av de busshållplatser som behöver flyttas.

Järnväg

Riksintresse järnväg – kommunikationer anses inte påverkas av ny bebyggelse på Stortorget.

Mark och vegetation

Grönytor

Torget utgörs i dagsläget främst av hårdgjorda ytor. Ambitionen i framtiden är att bevara denna urbana karaktär. Trädraden med lindar längs med Köpmangatan bör bevaras och få bättre förutsättningar med exempelvis skelettjordar.

Friytor

Lek och rekreation

Inom planområdet kommer det att finnas lek- och rekreationsmöjligheter på torget i form av urbana, offentliga ytor att vistas på. Ambitionen är att skapa ett attraktivt torg med sittytter i soliga lägen, vegetation och vattenspeglar med utrymme för lek. Kommunen anordnar årligen olika aktiviteter på torget. På vintern uppförs en skridskobana och relativt nyligen har en cykelbana för barn målats på torget. Ambitionen är att det i framtiden fortfarande ska vara möjligt att anordna aktiviteter och evenemang för både barn och vuxna på torget. Därför blir torget en väldigt intressant friyta, där både lek och rekreation främjas.

Gård i markplan saknas för nyttillkommande bostäder på torget. Därför kommer delar av takterrassen kunna användas enbart av de som bor i lägenheterna. Närmsta kvalitativa offentliga gröna miljö är Stadsparken, drygt 150 meter sydöst om planområdet. Cirka 100 meter från planområdet finns järnvägsparken. Dessa två gröna miljöer kan också räknas som en friyta utöver torget. Gröna promenadstråk finns också bland annat längs med åsen, cirka 500 meter från torget. Planens centrala läge innebär stora möjligheter till en varierad rekreation.

Kulturmiljö

Riksintresse

Planområdet omfattas av riksintresse för kulturmiljövården, D28 Katrineholm. Relevanta mål för att tillgodose riksintresset anges enligt följande:

- Grundläggande stadsplanestrukturer från etablerings- och blomstringstiden ska bibehållas men kan kompletteras om kulturhistoriska värden beaktas.
- Centrala kommunala funktioner bör ligga kvar i samhället och handel i centrum ska ges förutsättningar att leva vidare.
- Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse underhålls kontinuerligt så att människor kan bo kvar och nyttja denna.
- Järnvägstrafik genom samhället vidmakthålls.
- Trädalléer vårdas och bibehålls.

En viktig utgångspunkt för den nya byggnaden på torget är Katrineholm centrumskas karaktäristiska miljö, med en blandad bebyggelse från olika tider. Signalement för torgets bebyggelse och arkitektur är bland annat ett mångfaldigt stiluttryck och bebyggelse från olika tidsperioder. Torget och dess kulturmässigt värdefulla bebyggelse kan ses som en unik tidslinje, från cirka år 1900 och framåt, där det senaste tillskottet på torget var kv Pionen som uppfördes runt år 1990. Föreslagen byggnad utgör nutidens tillskott till denna tidslinje.

Kulturmiljöunderlaget till arkitekttävlingen har legat till grund för val av byggnad på torget. De synpunkter som har varit viktiga att ta hänsyn till är, höjden, volymen, kontakten mellan torg och Fabriksgatan/resecentrum/järnväg samt siktlinjer. I enlighet med både kulturmiljöunderlaget och arkitekttävlingen kan den nya byggnaden vara djärv i sin utformning och får gärna förmedla sin tids arkitektoniska uttryck.

Teknisk försörjning

Vatten- och avlopp

Ledningar för vatten och avlopp finns inom planområdet, bland annat till befintlig restaurang i arkaden och till fontänen. Byggnaden ska anslutas till kommunens vatten- och avloppsnät. Vid behov av omläggning för vatten- och avloppsledningar ansvarar exploatören för flyttåtgärd i samråd med ledningsinnehavaren.

Dagvatten

Dagvattenledningar finns inom planområdet. Planområdet utgörs i sin helhet av hårdgjorda ytor och ombyggnation av torgytan samt tillkomsten av en ny byggnad på befintlig arkad antas inte öka belastningen på dagvattensystemet mer än vad det gör i dagsläget. Dagvattnet ska fördröjas innan det får släppas ut på dagvattennätet så att inte mer avleds än motsvarande maxflöde från befintlig torgyta. Dagvattenåtgärderna ska dimensioneras för ett tioårsregn. Dagvatten kan omhändertas genom fördröjning och infiltration i planteringar längs med Fabriksgatan. I befintlig bussficka ska kantstensparkering med träd anläggas. Dagvatten kan då ledas till trädplanteringar med skelettjor. Det skulle bli en förbättring mot hur dagvattenhanteringen är idag.

Kommunens dagvattenpolicy anger att dagvattnet ska utgöra en resurs i stadsbyggandet och användas för att höja naturvärden, ge ökad biologisk mångfald, ge möjlighet till rekreation och lek samt höja de arkitektoniska värdena. Denna aspekt bör tas hänsyn till i samband med ny utformning av Stortorget's allmänna ytor.

Avfall

Sophantering föreslås ske inom nytillkommande bebyggelse i form av ett miljörum. Längsgående angöring för avfallshämtning föreslås vid Fabriksgatan.

El

Bebyggelsen ska anslutas till befintligt elnät. Två kabelskåp finns inom planområdet vid arkaden, där den nya byggnaden planeras uppföras. Dessa kommer att behöva flyttas vid nybyggnation, tillfälligt eller permanent, vilket kan komma att påverka eltillförseln i närområdet. Befintlig transformatorstation vid Carl Fredriks gränd försörjer en stor del av omkringliggande område med el och har möjlighet att försörja en ny byggnad på torget.

Fjärrvärme

Fjärrvärmeledningar finns i torgets södra del, längs med Köpmangatan. Den nya byggnaden kan med fördel anslutas till fjärrvärmenätet.

Tele

Skanova har i Stortorget flertalet befintliga teleanläggningar i drift. Det är ett större fiber- och kopparstråk som försörjer en stadsdel med telefoni och data. Kablarna är förlagda i en äldre typ av kanalisation, gjord av betongblock, ca35cm i diameter. Denna typ av kanalisation är inte möjlig att flytta då den går sönder om den lyfts. Det är möjligt att uppföra byggnaden ovan denna kanalisation om försiktighet iakttas. En undanflyttning av denna teleanläggning är ett omfattande arbete som tar resurser och tid i anspråk. Uppskattad arbetstid för kabelflytt är tre månader under tjälfri period.

Behov av omläggning av dessa kommer troligtvis att uppstå vid exploatering. Om så är fallet ansvarar exploitören för flyttåtgärd i samråd med ledningsinnehavaren.

Bredband

Fiberoptik finns utbyggt till planområdet.

Störningar

Buller

En trafikbullerutredning för den nya planerade torgbyggnaden har utförts av Åkerlöf Hallin Akustikkonsult AB (Trafikbuller- och vibrationsutredning för detaljplan 2021-11-15). Utredningen inkluderar buller och vibrationer från väg- och spårtrafik.

Gällande riktvärden

Av riksdagen antagna riktvärden (1997-03-20) för trafikbuller vid nybyggnation av bostäder är följande:

- 30 dB(A) dygnsekvivalent ljudnivå inomhus.
- 45 dB(A) maximalnivå inomhus nattetid.
- 55 dB(A) dygnsekvivalent ljudnivå utomhus vid fasad.
- 70 dB(A) maximalnivå vid uteplats i anslutning till bostad.

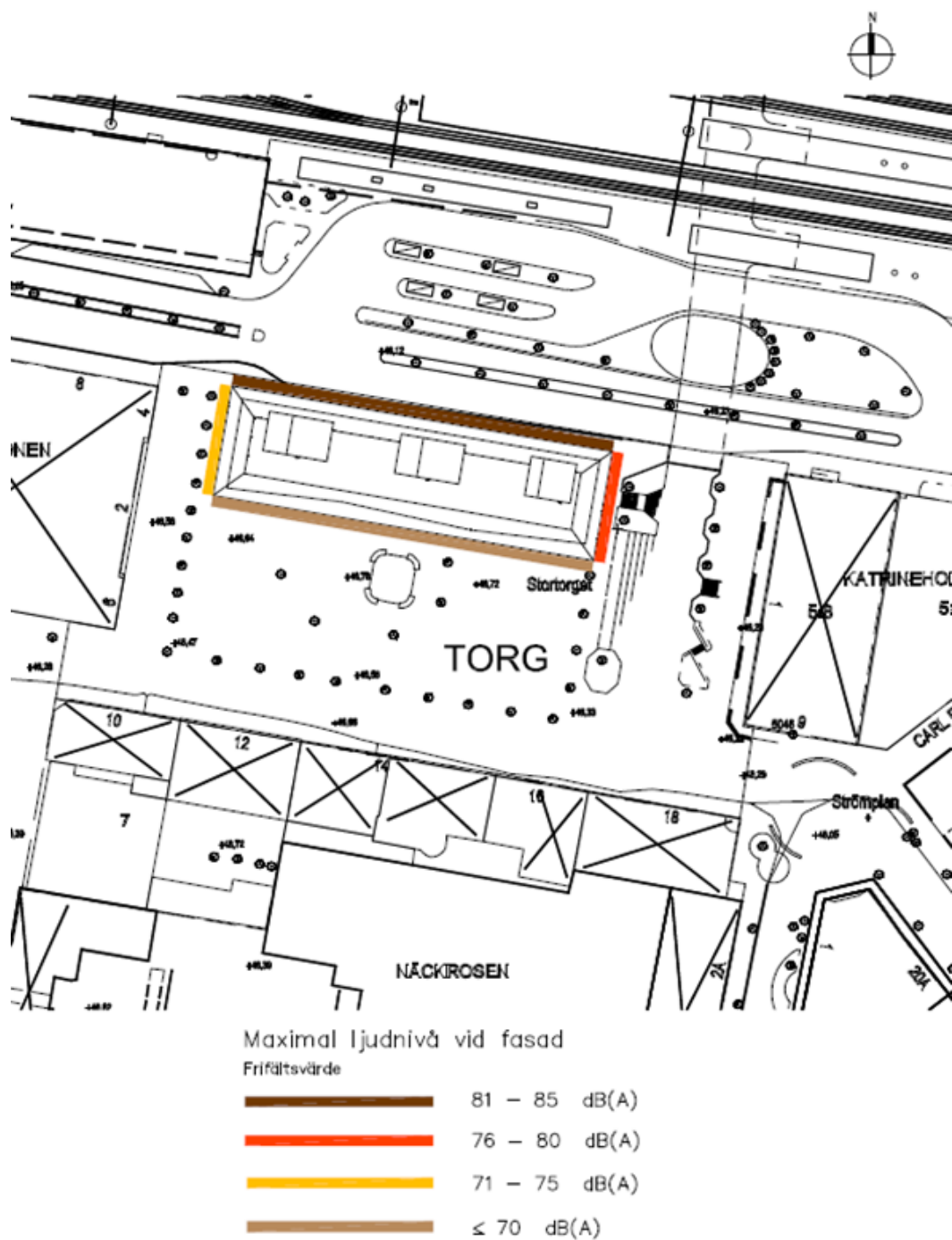
Huvudregeln vid planering av nya bostäder enligt Boverkets Allmänna Råd (2008:1) lyder enligt följande:

- Planen bör säkerställa att den slutliga bebyggelsen genom yttre och inre åtgärder kan utformas så att kraven i Boverkets byggregler uppfylls.
- Planen bör säkerställa att bebyggelsen kan placeras och att åtgärder kan utformas så att 55 dB(A) ekvivalentnivå utomhus (vid fasad och uteplats) kan erhållas med hänsyn till trafikbuller.
- Planen bör säkerställa att bebyggelsen kan placeras och att yttre åtgärder kan utformas så att 70 dB(A) maximalnivå vid uteplats i anslutning till bostad uppfylls.

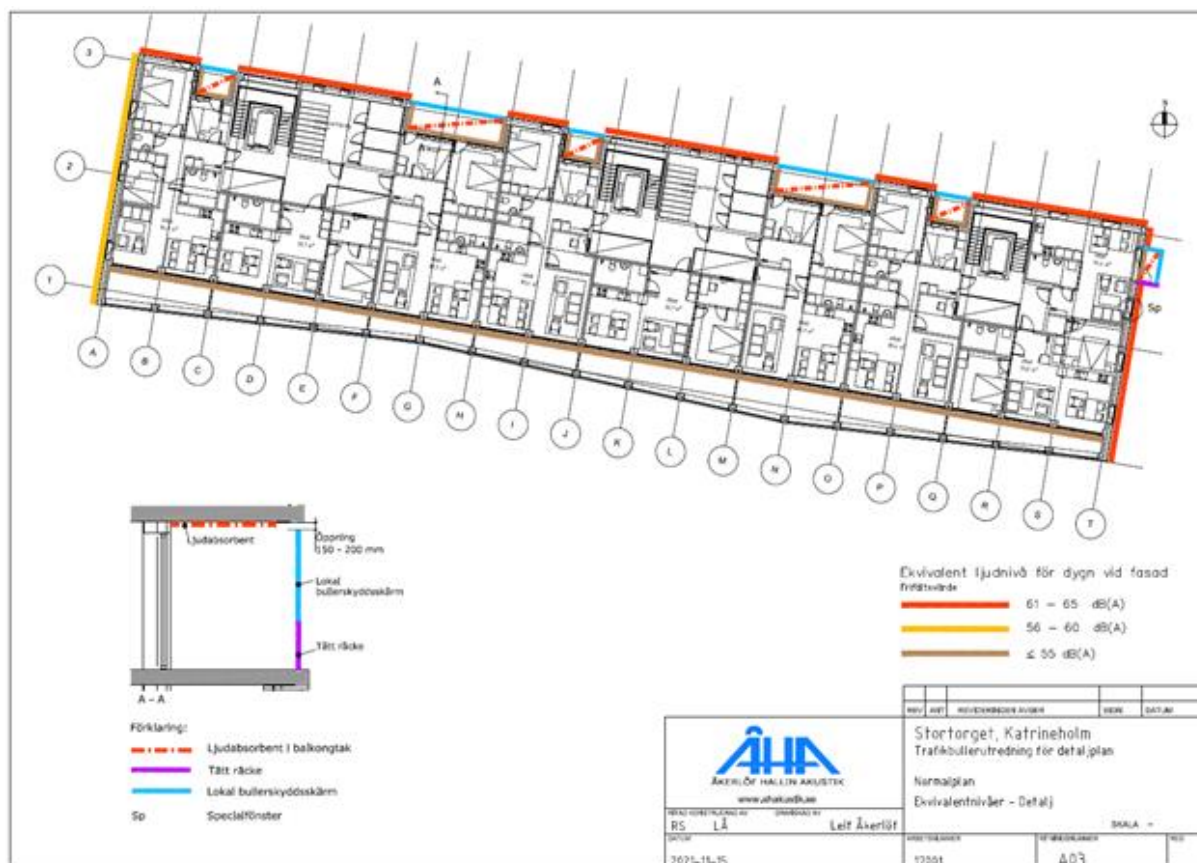
Boverket skriver också i allmänna råd (2008:1) att "I vissa fall kan det vara motiverat att göra avsteg från huvudregeln i dessa allmänna råd. Avvägningar mellan kraven på ljudmiljön och andra intressen bör kunna övervägas i centrala delar av städer och större tätorter med bebyggelse av stadskaraktär, till exempel ordnad kvartersstruktur".

Resultat – bullersituation

Beräkningar för ekvivalent och maximal ljudnivå har genomförts av Åkerlöf Hallin Akustik AB. Resultatet av beräkningen för sammanlagd ekvivalent och högsta maximal ljudnivå från väg- och spårtrafik redovisas i Trafikbuller- och vibrationsutredning för detaljplan Stortorget, Katrineholm. De ekvivalenta ljudnivåerna vid fasad har beräknats. På ritningen, nästa sida, redovisas de dimensionerade ekvivalenta ljudnivåerna vid skisserad byggnad i steg om 5 dB(A). Järnvägstrafiken dominerar bullersituationen och vid mest utsatta fasad fås upp mot 65 dB(A). Byggnaden får dock en sida med högst 55 dB(A). En viss variation i trafikbullernivån fås på fasaderna men variationen ligger inom angivna intervall på ritningen.

Ritningen på nästa sida redovisar de ekvivalenta trafikbullernivåerna på lägenhetsplanet. På ritningen redovisas även de buller- och störningsminskande åtgärder som föreslås i vissa lägen, för att uppfylla trafikbullerkraven och uppnå god ljudkvalitet.

Byggnaden förses med balkonger mot norr, med täta räcken och ljudabsorbenter. För att dra nytta av balkongen även för trafikbullerdämpning förses balkongerna från det täta räcket till 15–20 cm från balkongtaket med lokala bullerskydd enligt princip ovan. Trafikbullret vid sidorna mot de indragna balkongerna blir därvid högst 55 dB(A) ekvivalent ljudnivå.

I en lägenhet per plan förses balkongen på gaveln med tätt räcke och ljudabsorbent i balkongtaket samt lokalt bullerskydd från det täta räcket till balkongtaket på balkonggaveln mot järnvägen och långsidan.

I mycket begränsad omfattning, där balkonger inte kan utföras, en lägenhet per plan, förses ett rum med specialfönster.

Beräkning av stomljud och vibrationer från tågtrafiken har utförts. Utgående från dessa beräkningar och mätningar i andra projekt konstateras att godstågen ger de högsta vibrationerna, på aktuellt avstånd ca 4 gånger så hög som för persontåg. Mätningar och beräkningar av stomljud och vibrationer visar att de komfortvägda markvibrationerna i området för den planerade byggnaden är för persontåg ca 0,05 mm/s och för godståg ca 0,2 mm/s. Luftljudsnivåerna inomhus på grund av stomljud blir lägre än 30 dB(A). Inga speciella åtgärder krävs med avseende på stomljudet.

Planbestämmelser buller

Byggnader, lägenheter och eventuella bullerskydd ska utformas så att:

- minst hälften av boningsrummen (vardagsrum och sovrum i varje bostadslägenhet får högst 55 dB(A) ekvivalent trafikbullernivå (friluftsvärde) utanför minst ett fönster.
- Gemensam eller enskild uteplats med högst 70 dB(A) maximalnivå (frifältsvärde) kan anordnas i anslutning till bostäderna.

- Trafikbullernivån inomhus i boningsrum inte överstiger 26 dB(A) ekvivalent och 41 dB(A) maximal ljudnivå.
- Vibrationerna i byggnaden normalt inte överstiger 0,3 mm/s komfortvägd vibrationshastighet på grund av trafik.

Hälsa och säkerhet

Riskbedömning farligt gods

Då planerad bebyggelse ligger närmare än 150 meter ifrån järnväg med transporter av farligt gods har en riskanalys gjorts med syftet att bedöma om planerad bebyggelse är lämplig med hänsyn till olycksrisken. Enligt rapporten, Riskhänsyn i detaljplan-Stortorget Katrineholm 2015-06-05 (reviderad 2022-11-15) så utgörs de analyserade riskerna på stambanan av utsläpp av farligt gods samt urspåringsolyckor avseende med eller utan farligt gods. Farligt gods består av flera olika ämnen vars fysikaliska och kemiska egenskaper varierar. De huvudsakliga riskkällorna vid transport av farligt gods utgörs av dem som kan leda till en eller flera av följande tre konsekvenser; brand, explosion och utsläpp av giftiga eller frätande kemikalier.

På stambanan transporteras de största volymerna i fallande ordning gaser, brandfarliga vätskor, oxiderande ämnen och frätande ämnen. Brandfarliga fasta ämnen i ADR-klass 4, oxiderande ämnen och organiska peroxider i ADR-klass 5, radioaktiva ämnen i ADR klass 7 och övriga ämnen i klass 9 utgör normalt ingen fara för omgivningen då konsekvenserna koncentreras till vagnens närhet eller att konsekvensavståndet är i närhet till riskkällan.

Explosiva ämnen

Massexplosiva ämnen kan detonera vid olyckor. Skadeverkan vid en sådan olycka är en blandning av strålnings- och tryckskador. Dessa ämnen kan ha stor påverkan på omgivningen samt vara svåra att skydda sig emot. Då sannolikheten för risken ligger på 0,001% blir därmed kostnaden för att skydda sig (tex genom förstärkt stomme och laminerande fönster) så pass dyra att det inte anses vara motiverbart ur ett samhällsnyttoperspektiv.

Brandfarliga gaser

Tryckkondenserade gaser är lagrade under tryck i vätskeform. Vid utströmning kommer en del av vätskan att förångas och övergå i gasform. Utströmningen ger upphov till ett gasmoln som driver i väg med vinden. Vid utströmning av brandfarlig gas används ofta termerna UVCE (Unconfined Vapour Cloud Explosion) och BLEVE (Boiling Liquid Expanding Vapor Explosion). UVCE inträffar om ett gasmoln antänds på ett längre avstånd från utsläppskällan och BLEVE är ett resultat av att en värmepåverkad kokande vätska (tryckkondenserad gas) släpps ut momentant från en bristande tank och exploderar med stor kraft. BLEVE ämnen kan ha stor påverkan på omgivningen samt vara svåra att skydda sig emot. Då sannolikheten för risken ligger på 0,001% blir därmed kostnaden för att skydda sig (tex genom förstärkt stomme och laminerande fönster) så pass dyra att det inte anses vara motiverbart ur ett samhällsnyttoperspektiv. Genom att montera friskluftsintag bort från järnvägen samt utrymningsväg från järnväg minimeras konsekvenserna av giftmoln.

Brandfarliga vätskor

Vätskor som strömmar ut breder ut sig på marken och bildar vätskepölar. Beroende av vätskans flyktighet kommer avdunstningen att gå olika fort. Brand och explosion kan uppstå sekundärt efter ett utsläpp. Om direkt antändning sker vid utsläppskällan uppstår en jetflamma. Antänds en vätskepöl uppstår en pölbrand. Strålningen från branden kan skada människor i omgivningen, vilka i värsta fall även kan omkomma. Byggnader i närheten av branden kan även antändas och börja brinna. Strålningsnivån på byggnaden från en eventuell pölbrand beror bland annat av hur ett utsläpp med brandfarlig vätska kommer att sprida ut sig i det aktuella området där olyckan

sker. Vanliga konsekvensavstånd är att en pölbrand kan få påverkan inom 25–30 meter från spårkant, men så långa avstånd som upp till 50 meter från spårkant är möjligt om pölen kan rinna i riktning mot bebyggelsen (Länsstyrelsen i Skåne Län, 2007). Branden förväntas inte påverka den nya byggnaden då skyddsavstånd är på cirka 48 m och marken är relativt plan. Om urspårning sker fram till 15 meter (låg sannolikhet) finns fortfarande ett avstånd på 30 m vilket innebär att även konsekvensen är låg. Den sammanvägda risken bedöms därmed vara låg.

Frätande ämnen

Frätande ämnen är inte brandfarliga, utan kan skada levande vävnad, miljö eller utrustning. Det kan till exempel vara innehåll av Natriumhypoklorit vilket orsakar allvarliga skador på hud och ögon, utvecklar giftig gas vid kontakt med syra och är giftig för vattenlevande organismer.

Följande åtgärder som föreslagits i rapporten vid utformning av den nya byggnaden och torget har arbetats in planförslaget:

- Friskluftsintag till byggnaderna placeras bort (eller på tak) från järnvägen. Med hänsyn till att denna klass är en bland de främst förekomna på järnvägen och ur kostnad/nytta perspektiv bedöms en minsta nivå vara att placera ventilationssystemet på tak. Om det är möjligt rekommenderas friskluftsintaget att placeras mot Stortorget.
- Samtliga verksamheter och bostäder ska ha möjlighet att utrymma i en utrymningsväg som leder bort från Stambanan.
- Byggnadens fasad ska utföras i obrännbart material i byggnadsklass A2-s1,d0 enligt BBR (Boverkets Byggregler).

Genomförande

Organisatoriska frågor

Tidplan

Planförslaget handläggs enligt reglerna för normalt planförfarande och enligt följande tidplan:

Samråd	2015:4
Granskning	2021:4
Antagande	2023:2
Laga kraft	2023:2

Genomförandetid

Genomförandetiden föreslås till 5 år från den dagen då detaljplanen vinner laga kraft.

Ansvarsfördelning

Exploatören ansvarar för genomförandet av kvartersmarken. Kommunen ansvarar för genomförandet av allmän platsmark.

Huvudmannaskap

Kommunen är huvudman för allmän platsmark.

Avtal

Ett köpeavtal som reglerar genomförande och ekonomi kommer att upprättas mellan kommunen och exploatören.

Fastighetsrättsliga frågor och konsekvenser

Fastighetsägare

Fastigheten Sandbäcken 3:1 är i kommunal ägo.

Fastighetskonsekvenser

Del av allmän plats (torgyta) i kommunal ägo omvandlas till kvartersmark för bostäder.

Lantmäteriåtgärder

En ny fastighet bildas genom avstyckning för ianspråktagen kvartersmark.

Ekonomiska frågor

Detaljplanen bekostas av kommunen då det ligger i kommunens intresse att staden förtätas med ny bostadsbebyggelse. Planavgift kommer att tas ut i samband med bygglov.

Tekniska frågor

Grundläggning

Val av grundläggningsmetod beror på djup till berg, en kompletterande grundundersökning ska genomföras innan startbesked kan ges.

Ledningar

Behov av ledningsomläggningar inom planområdet kan uppstå. Om ledningar behöver flyttas i samband med exploatering ska detta ske i samråd mellan exploatör och ledningshavare.

Tunnel/passage

Uppförs en tunnel genom huset behöver trygghetsskapande åtgärder vidtas som exempelvis, god belysning, övervakningskameror och åtgärder på väggar som porträtt eller konstverk.

Särskild hänsyn under byggskede

Det är av stor vikt att befintliga träd som ska bevaras skyddas under bygg- och anläggningsskedet. Detta gäller vid arbeten såväl ovan som under mark för att undvika skador på stam, krona och rotsystem.

Stor försiktighet krävs för skyddande av befintliga ledningar i anslutning till planområdet under bygg- och anläggningsskede.

Konsekvenser av planens genomförande

Stadsmiljö

Torget kvaliteter och brister har analyserats i samband med medborgardialog (Torgprojekt 2012), allmän öppen arkitekttävling (2014) samt den pågående planprocessen. En avvägning har gjorts mot förtätningens positiva och negativa effekter i stort. Förtätning av Katrineholms stadskärna kan på många sätt bidra till en attraktiv och hållbar stad. Genom att förtäta i befintlig miljö utnyttjas redan befintlig infrastruktur i form av vägar, ledningsnät och service m.m. mer effektivt. Förtätning av staden bidrar även till ett ökat underlag för gång- och cykeltrafik, kollektivtrafik, verksamheter och handel. Katrineholm byggdes upp kring torget och järnvägen. Torget har alltid haft en funktion som handels- och mötesplats. På senare år har dessa funktioner avtagit vilket resulterat i ett förhållandevis öde torg utan liv och rörelse. Syftet med detaljplanen är att skapa förutsättningar för omgestaltning av torgytan samt tillkomst av en ny byggnad, vilket i sin tur skulle kunna bidra till ett mer aktivt folkliv i centrala Katrineholm.

I och med planområdets centrala läge kommer ombyggnation av torget att påverka stadsbilden. Eftersom den tillkommande byggnaden väntas bli ett centralt landmärke i staden så har ett gediget arbete lagts ner på att hitta en passande utformning. Karaktären i området kommer att förändras i och med tillkommande byggnad. Torgytan, som idag är mycket öppen till sin karaktär, kommer att bli tydligare rumsligt definierat med en ny "vägg" i norr och med ett attraktivt söderläge som resultat. De viktiga siktlinjerna mellan torg och järnvägsstation behålls öppna

öster och väster om ny byggnad samt genom inslag av ett inglasat entréplan med genomsikt. Den nya byggnaden kommer även att vara tydligt synbar från järnvägsstationen och förbipasserande tåg.

Marken är sedan länge ianspråktagen. Strax norr om den plats där huset planeras uppföras har det tidigare stått två magasinsbyggnader, samt den idag befintliga arkaden. Nyttillkommande byggnad tar mer yta i anspråk än den arkad som finns på platsen i dagsläget. De aktiviteter som genomförs på torget i dag (exempelvis Katrineholmsveckan, matmarknader och torghandel) kommer kunna genomföras även i fortsättningen.

Skuggstudie

En skuggstudie har upprättats för att visa hur nyttillkommande byggnad på torget påverkar skuggor för omkringliggande befintlig bebyggelse och vice versa. Under sommaren står solen högt på himlen och skuggpåverkan blir mindre. Under vintertid står solen lågt, vilket innebär längre skuggor. Samma princip gäller för morgon, dag och kväll, med kortare skuggor dagtid och längre skuggor under morgon och kväll.

Skuggstudien visar sammantaget att ingen större skuggpåverkan kommer att ske inom planområdet, varken för befintlig eller för nyttillkommande byggnation. Nordöstra hörnet av kv Pionen får störst skuggpåverkan från nyttillkommande byggnad på morgonen (kl 08.00) vår, sommar och höst. Nyttillkommande byggnad på torget påverkas av skugga från kv Pionen under eftermiddag (16.00) höst, vinter och vår.

Bilder från skuggstudien.

Nyttillkommande byggnad på torget får ett attraktivt söderläge med goda förutsättningar för etablering av uteserveringar och verksamheter i bottenplan. Störst skuggpåverkan ges totalt på den nyttillkommande byggnadens norrsida, mot Fabriksgatan, där negativ inverkan av skuggor bedöms vara som minst.

Efter skuggstudien utförts så har förslaget förändrats lite men byggrätten detaljplanen tillåter är nästan densamma. I den digitala modellen har det fastställts att den nya byggrätten som tillåts inte innebär en märkbar skillnad från den redan framtagna skuggstudien. De största skuggorna är fortsatt mot Fabriksgatan eftersom fasaden mot torget ligger i söderläge.

Stadens attraktivitet

När ej funktionella ytor fylls med innehåll och mening så ökar med stor sannolikhet stadens attraktivitet. Genom ny gestaltning förväntas torget få en tydligare rumslighet som bidrar till bättre förutsättningar för människor att mötas under olika former. Variation, utbud och nutid i harmoni med de kulturhistoriskt viktiga miljöerna i centrala Katrineholm, ses som viktiga faktorer för en ökad identitet, attraktivitet och tillväxt för staden.

Sociala konsekvenser

Planen syftar till att skapa ett mer aktivt folkliv på torget och i centrala Katrineholm. Fler bostäder och verksamheter i de centrala delarna ökar flödet av människor vilket bidrar till ett rikare stadsliv och ökad trygghetskänsla i det offentliga rummet. Planen bidrar med kvalitativa centrala mötesplatser och uteliv för kommunens invånare och besökare. Funktionen som torg och mötesplats förväntas stärkas genom ombyggnation av torgytan.

Viktigt är att torget blir tillgängligt och upplevs som tryggt av alla samhällsgrupper. Väl fungerande mötesplatser skapar förutsättningar för mångfald och integration. När människor möts skapas kreativitet och möjlighet till förståelse mellan olika individer och kulturer. En högre social hållbarhet kan därmed uppnås, vilket ligger som utgångspunkt för utformningen av torget.

Allmän plats

Ianspråktagandet av allmän plats (torg) för en ny byggnad med delvis privata ändamål kan innebära negativ påverkan på de som använder och vistas på ytan idag. Ny bebyggelse i befintlig stadsmiljö medför stor påverkan på människors livsmiljö vilket också kan skapa motsättningar mellan olika intressen. En grundförutsättning är dock att enskilda intressen vägs mot helhetsbilden och samhällsnyttan i stort. I dagsläget är torget en relativt outnyttjad yta utan någon tydlig roll eller funktion. Genom att skapa förutsättningar för en attraktiv målpunkt i stadskärnan väntas också stadens attraktivitet stärkas på sikt med tillväxt som resultat. Viktigt vid framtagande av detaljplan är att ianspråktagandet av allmän platsmark (torgyta) tydligt begränsas och att ytor för privata ändamål motiveras.

Kulturmiljö

Med föreslagen placering och utformning bedöms inte riksintresse för kulturmiljö påverkas negativt. Stor hänsyn har tagits till kulturhistoriska värden, dels genom framtagandet av ett grundligt underlag för kulturmiljö inför tävlingsprocessen, dels byggnadens relation till dess omgivning och helhetsmiljö som en viktig bedömningsfaktor.

Gatstenen av svensk granit är en viktig del i torgets utformning, samtidigt så kan ett skydd begränsa möjligheter till en framtida utveckling av torget. Kulturvärdena skadas exempelvis inte om mindre delar av torget görs om till en grönyta, så länge en större del av torget fortsatt är belagd med gatsten av svensk granit. Historiskt sett har torget förändrats flertalet gånger, skulle de bli ett totalförbud att ta bort delar av gatstenen leder det till att en fortsatt förändring av torget försvåras. Därför blir skydd av gatsten ett trubbigt verktyg som kan begränsa framtida utveckling av stortorget. Samtidigt är det viktigt att belysa det kulturhistoriska värdet som gatstenen ger torget, därför bör större delen av gatstenen finnas kvar på platsen.

Fontänen är en viktig del i hur torget uppfattas men att skydda placeringen av den skulle även det innebära en begränsning av torgets framtida utveckling. I samband med en byggnation av huset som föreslås av detaljplanen skulle fontänens placering hamna väldigt nära huset. Därför är det viktigt sett till hur platsen upplevs att fontänen ska kunna flyttas runt på stortorget för att anpassa placeringen till resten av torgrummet. Fontänen är kulturhistoriskt viktig för torget men att låsa placeringen av fontänen är även det ett trubbigt verktyg som kan begränsa framtida utveckling av torget.

Platsen är inte skyddad i detaljplanen som gäller idag (0483-P88-31). Därför påverkas inte skyddet av kulturvärdena negativt av den nya detaljplanen. Nollalternativet skulle innebära samma skydd som den nya detaljplanen skulle ge platsen. Lindallén inom planområdet är skyddad enligt Miljöbalken 7 kap. 11 §

Trafik

Ombyggnation av torget och dess centrala läge i staden kan innebära att byggprocessen blir mer komplicerad eftersom byggnationen ska ske samtidigt som stadsmiljön runtomkring ska fortsätta fungera. Detta kommer ge stor påverkan på bil- och kollektivtrafik längs med Fabriksgatan.

Miljöpåverkan

En behovsbedömning är gjord enligt checklista. Planens genomförande anses inte innebära någon betydande påverkan på miljön, hälsan eller hushållningen med mark, vatten eller andra resurser. Således har ingen miljökonsekvensbeskrivning enl. 6 kap. 11 § MB upprättats. Behovsbedömningen har varit sänd för samråd med Länsstyrelsen som delar kommunens uppfattning.

Riskbedömning buller och farligt gods har utretts separat som underlag för detaljplan.

Tillgänglighet

Det kommer finnas parkeringar för rörelsehindrade inom 25 meter från byggnaden. Dessa uppförs längs med Fabriksgatan.

Källor

Bullerkartläggning av Katrineholm tätort, 2013, Structor Akustik AB

Byggnadsvård – Stortorget i Katrineholm, Kulturmiljöunderlag till arkitekttävling, 2014:2, Sörmlands museum

Gång- och cykelplan – Katrineholms kommun, 2015, Katrineholms kommun

Katrineholms stad – Riskanalys med avseende på järnvägstrafik, 2013, Structor Miljöteknik AB

Riksintresse för kulturmiljövården – Katrineholm (D28), kunskapsunderlag, 2014, Länsstyrelsen Södermanland

www.lanstrafiken.se

Samhällsbyggnadsförvaltningen
Katrineholm den 3 mars 2023

Medverkande tjänstepersoner
Lisa Ganestam, planarkitekt
Natali Klosterling, planarkitekt
David Labba, planarkitekt

William Rytterström
Planarkitekt

Erik Bjelmrot
Avdelningschef